

Stowarzyszenie Miłośników Żubrów

ul. Ciszewskiego 8 pok. 42, 02-786 Warszawa

tel. (022) 593 65 80

www.smz.waw.pl

e-mail: bison@smz.waw.pl

Warszawa, 20 stycznia 2011 roku

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI SMŻ w 2010 ROKU

W 2010 roku Stowarzyszenie Miłośników Żubrów wzorem lat ubiegłych aktywnie realizowało cele zapisane w swoim Statucie. Pozyskaliśmy 24 nowych członków. Niestety w styczniu zmarł nasz członek honorowy – prof. dr hab., dr h.c. Janusz Gill. Stowarzyszenie Miłośników Żubrów na koniec 2010 roku liczyło 141 członków, w tym 6 wspierających.

W minionym roku Stowarzyszenie aktywnie działało w **ramach opieki hodowlanej oraz wymiany zwierząt** między ośrodkami hodowlanymi, w tym:

- 4 marca odbył się przegląd stada bytującego na terenie Puszczy Knyszyńskiej, a o tej porze przebywającego głównie w Nadleśnictwie Krynki. Ugrupowanie rozwija się znakomicie. Wśród 81 osobników 49 to samice, przeważnie dorosłe. W minionym roku urodziło się około 15 cieląt.
- 15 marca pierwsza prywatna zagroda hodowlana żubra w Kiermusach, otwarta w 2008 roku, doczekała się męskiego osobnika. Stado zasilił POWIĄK, dwuletni żubr, z Białowieży.
- W maju doszło do pierwszego od ponad 30 lat sprowadzenia żubrów nizinnych do największego ośrodka hodowli na Litwie – wymiany między polskim Ośrodkiem Hodowli Żubrów w Niepołomicach, a litewskim Panevėžys-Pašiliu Stumbrynas położonym niedaleko miasteczka Krekanava. Piękna para z Niepołomic, byk POZORANT i krowa POLALFA zostały wymienione na GIRUKASA i GINĘ z Litwy.
- Na początku czerwca doszło do jednego z najdłuższych i największych transportów żubrów ostatnich lat. Siedem zwierząt zostało przewiezionych z Białowieży i Pszczyny do Kastylii i León, regionu autonomicznego w północnej Hiszpanii. W Białowieży załadowano 5 krów, wśród których najmłodsza miała rok, a najstarsza jedenaście lat. W rezerwacie „Żubrowisko” w Pszczynie dołączyły do nich dwa byki. Podróż była dość długa, ale odbyła się sprawnie pomimo

niewielkich korków i upalnej pogody w zachodniej Francji i Kraju Basków. Żubry dotarły do miejscowości San Cebrian de Muda położonej w Górach Kantabryjskich. Zagroda o powierzchni 20 ha, położona jest pośród łąk i górskich lasów, w których dominuje dąb pirenejski. Żubry mają do dyspozycji także kiedyś użytkowane łąki. Zagroda znajduje się na wysokości powyżej 1000 m n.p.m., dzięki temu klimat jest chłodniejszy i bardziej wilgotny od południowej części Hiszpanii znanej z częstych susz. Docelowo planuje się przeznaczyć dla żubrów nawet 400 ha. W niedługim czasie po przyjeździe stadko na hiszpańskim gruncie powiększyło się o jedno ciele (prawdopodobnie jałówkę), a potem o kolejne.

- W dniach 11-12 listopada 5 żubrów z Austrii i Niemiec (4 żubry z niemieckiego Parku Narodowego Las Bawarski i 1 młody osobnik z Zooparku Schlosshof, w Austrii) zasililo stado żyjące w Parku Narodowym Skolivski Beskydy na Ukrainie, gdzie od kilku lat realizowany jest program reintrodukcji tego gatunku. Na Ukrainie czekała na nie, jak w ubiegłym roku, Oksana Maryskevicz, szczególnie zaangażowana w rozwój hodowli żubrów.
- Odnotować należy sukcesy hodowlane przejawiające się pojawieniem przychówka. W jedynym na Słowacji ośrodku hodowli żubrów w Topolciankach przyszły na świat żubrże bliźnięta – cieliczki. Są to pierwsze bliźnięta urodzone w niewoli, którym udało się przeżyć pierwsze tygodnie.

W ramach rozwoju działalności doradczej i organizacji ochrony żubra 26 maja 2010 r. Stowarzyszenie Miłośników Żubrów zorganizowało w Warszawie międzynarodowe spotkanie, w którym uczestniczyli przedstawiciele m.in. z Niemiec, Holandii, Rosji, Rumunii, Szwecji, Czech i Słowacji. W wyniku tego spotkania powstał wieloletni projekt pod nazwą Centrum Ochrony Żubra – European Bison Conservation Center (EBCC), za który odpowiedzialne będzie Stowarzyszenie, a głównym koordynatorem będzie prof. Wanda Olech. Centrum Ochrony Żubra to, określając roboczo, sieć (network) służąca wzajemnym bezpośrednim kontaktom, szybkiemu przekazywaniu informacji między krajami, łącząca wszystkich ludzi różnych specjalności, którzy poważnie zaangażowani są w zachowanie żubrów w całej Europie. W każdym z zainteresowanych państw sieć reprezentować będzie koordynator, czyli osoba mająca najlepsze rozeznanie w miejscowych uwarunkowaniach i najlepiej znająca lokalne problemy, będąca w stałym kontakcie z hodowcami. Koordynatorzy będą spotykać się przynajmniej raz w roku. Inicjatywa ta na pewno poprawi jakość warunków życia żubrów zarówno w niewoli, jak i na wolności oraz pomoże w podejmowaniu wielu decyzji np. dotyczących przekazywania sobie wzajemnie poszczególnych osobników. O postępach tego projektu można dowiedzieć się ze strony www.bison-ebcc.eu.

Pod koniec czerwca Stowarzyszenie Miłośników Żubrów zorganizowało szkolenie dla gości z Danii, pracowników Rangers Regnskov Tropical ZOO oraz fundacji Aage V. Jensens Fonde. Celem ich podróży było zapoznanie się z zasadami i metodami hodowli żubra. Duńczycy mają zamiar sprowadzić żubry do dużej zagrody w pobliżu swojego ośrodka. Szkolenie obejmowało część terenową, która odbyła się w Pszczynie i seminarium w ramach organizowanych cyklicznie Spotkań Dookoła

Żubra. Goście odwiedzili Pokazową Zagrodę Żubrów pięknie zlokalizowaną w zabytkowym parku oraz muzeum mieszczące się w zamku Hochbergów. Po obiedzie, goście zostali zakwaterowani w Kwaterze Myśliwskiej Osowiec i po krótkim wypoczynku zostali zabrani do Rezerwatu „Żubrowisko”. Żubry mają tam do dyspozycji 700 ha, jednak ku radości zwiedzających dały się obserwować. Kolejnym celem był otwarty w 2006 roku Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Pszczynie-Jankowicach i niewielka w porównaniu do rezerwatu zagroda pokazowa. Duńczycy spotkali się z panem Mieczysławem Hławiczką, lekarzem weterynarii, który przedstawił zagrożenia zdrowia żubrów i udzielił wielu cennych rad. Goście zapoznali się z urządzeniami technicznymi zagrody, niezbędnymi do bezpiecznej i wygodnej obsługi zwierząt, jak odłownia, cielętnik, stanowiska karmowe, zagroda kwarantanna, ogrodzenia i skrzynie transportowe. Następnego dnia podczas spotkania Dookoła Żubra zaprezentowali swój ogród i plany dotyczące żubra.

Stowarzyszenie zakończyło pracę nad Operatem dla żubra w ramach Planu Ochrony Białowieskiego Parku Narodowego. W 2009 roku przystąpiło do przetargu nieograniczonego na realizację tego zadania i zostało wyłonione jako wykonawca. Co prawda nie było konkurencji i nikt inny nie zgłosił się do wykonania tej ważnej pracy. Zespół realizujący Operat składał się z pięciu osób: dr. Z. Krasińskiego, dr. hab. K. Perzanowskiego, dr. hab. W. Olech, dr. W. Bieleckiego i prof. dr. hab. A. Bereszyńskiego. Praca została przyjęta bez zastrzeżeń, a składają się na nią części dotyczące hodowli rezerwatowej i populacji wolnej z Puszczy Białowieskiej. Zaprezentowano długofalowy program zarządzania populacjami określając między innymi: zagrożenia dla trwałości stada wolnego w Puszczy Białowieskiej, sposoby zapewnienia bazy pokarmowej, docelową wielkość wolnej populacji żubra w Puszczy Białowieskiej, sposoby ograniczania szkód na terenach rolniczych wewnątrz, jak i na zewnątrz kompleksu leśnego Puszczy i wiele innych elementów.

22 września, po wielu miesiącach starań SGGW podpisała umowę na realizację projektu "Ochrona ex situ żubra w Polsce" finansowanego ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Głównym beneficjentem jest Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, a czterech partnerzy to: Stowarzyszenie Miłośników Żubrów, Nadleśnictwo Kobiór, Nadleśnictwo Niepołomice i Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie. Projekt ma być realizowany do końca 2013 roku. Pod szczególną opieką znajdują się żubry w zamkniętych ośrodkach hodowlanych (rezerwat „Żubrowisko” w Pszczynie, OHŻ w Niepołomicach, OKL Gołuchów), planowana jest także nowa zagroda w Sycowicach, w woj. lubuskim. Pewnymi działaniami będą dodatkowo objęte ośrodki w Wolinie i Smardzewicach, chociaż bezpośrednio w projekcie nie uczestniczą. Pozyskane z projektu środki finansowe będą wykorzystane przede wszystkim na inwestycje, naprawy i zakup karmy dla podopiecznych, ale też i na konieczny monitoring. Najważniejsze jest prowadzenie stałej kontroli stanu zdrowia żubrów. Za pieniądze z projektu zostaną również

zakupione specjalne strzykawki, tzw. darty, które pozwalają na pobranie próbek skóry zwierząt, bez konieczności ich usypiania. Dzięki temu powstanie baza genetyczna wszystkich żubrów żyjących w polskich hodowlach; każdy osobnik będzie miał swoją genetyczną metryczkę. Jest to ważne zwłaszcza dla właściwego kojarzenia zwierząt, bo wciąż w wiedzy o zmienności genetycznej poszczególnych żubrów istnieje sporo luk. W sierpniu już został ogłoszony przetarg na zakup sprzętu do monitoringu genetycznego. W najbliższych planach jest kupno specjalnej zamrażarki do przechowywania tkanek i kontenerów na ciekły azot, w których będzie przetrzymywane nasienie żubrów, bo ambicją polskich specjalistów jest utworzenie pierwszego na świecie banku genów tych królewskich zwierząt.

W ubiegłym roku SMŻ po raz drugi brało **udział w Dniach SGGW**, tzw. Wielkiej Majówce w dniach 14 i 15 maja. W naszym stoisku można było obejrzeć fotografie króla puszczy w jego naturalnym środowisku, autorstwa pana Janusza Sochackiego. Prezentowaliśmy czaszkę dorosłego żubra i cielęcia, co wzbudzało zainteresowanie zarówno młodszych jak i starszych zwiedzających. Wiele osób prosiło o informacje dotyczące budowy i zachowania żubrów, warunków hodowli i miejsc bytowania tego zwierzęcia. Dorośli i nieco starsze dzieci mogli wykazać się wiedzą dotyczącą żubrów, rozwiązując krótkie testy. Cieszyły się one bardzo dużym powodzeniem. Najmłodszy mogli wykazać się talentem plastycznym i pokolorować malowanki z żubrem. Oprócz tego można było nabyć pamiątki z żubrem – kubki, torby, koszulki, magnesy, breloczki, kartki pocztowe. Uzyskane ze sprzedaży pieniądze zasilają działalność Stowarzyszenia.

W sobotę 7 sierpnia Stowarzyszenie Miłośników Żubrów zaprezentowało się po raz pierwszy podczas **IV Dnia Żubra w Lutowiskach**. Ustawiliśmy własne stoisko promocyjne, na którym można było dowiedzieć się wszystkiego o żubrach, a także otrzymać specjalną ulotkę informacyjną i kupić oryginalne gadżety: breloczki, magnesy na lodówkę, odblaskowe opaski na rękę i koszulki – oczywiście opatrzone wizerunkiem żubrów. Prezes Stowarzyszenia prof. Wanda Olech wygłosiła prelekcję o historii ochrony żubra w Polsce i Europie oraz o działaniach ochronnych podejmowanych obecnie. W części uroczystej obchodów pani profesor została uhonorowana statuetką Bieszczadzkiego Żubra, przyznawaną za szczególne osiągnięcia w dziedzinie ochrony żubrów oraz popularyzację tej tematyki w społeczeństwie. Tym samym jest pierwszą kobietą, która takie zaszczytne wyróżnienie otrzymała. Drugą statuetkę (każdego roku Kapituła przyznaje dwie) otrzymał wójt Gminy Lutowiska, p. Włodzimierz Podyma. Samo Stowarzyszenie zostało do tej nagrody oficjalnie nominowane (otrzymało specjalny list gratulacyjny i okolicznościowy kufel).

Stowarzyszenie zorganizowało VIII konferencję naukową "Żubr w Puszczy Królewskiej", która odbyła się w Niepołomicach w dn. 9-10 września w międzynarodowym składzie. Uczestnikami konferencji byli przedstawiciele Białorusi, Czech, Hiszpanii, Holandii, Niemiec, Rosji, Słowacji, Szwecji, Ukrainy, Węgier i oczywiście Polacy. Po raz pierwszy podczas konferencji przyznano tytuł

"Miłośnika żubra" i wręczono efektowne statuetki z brązu. Uhonorowani zostali: dyrektor Generalnej Dyrekcji Lasów Państwowych Marian Pigan, burmistrz miasta Niepołomice Roman Ptak, dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krakowie Stanisław Sennik, zasłużony dla bieszczadzkich żubrów Ryszard Paszkiewicz z Nadleśnictwa Ustrzyki Dolne, szwedzki fotograf z Parku Natury Eriksberg Tommy Svensson oraz Fundacja Zamek Królewski w Niepołomicach. Podczas konferencji ogłoszono 50 referatów i doniesień. Mówiono o szczegółach dotyczących fizjologii i anatomii żubrów, poruszano także bardzo szerokie tematy związane z hodowlą tych zwierząt i ich przemieszczaniem oraz z sytuacją żubrów w zainteresowanych nimi państwach. Wzorem ubiegłych lat SMŻ wydało kolejny zeszyt dwujęzycznego biuletynu „Żubr i jego ochrona” (European Bison Conservations Newsletter) zawierający prace naukowe i referaty wygłoszone podczas konferencji. Uczestnicy bardzo korzystnie wyrazili się o poziomie merytorycznym i organizacyjnym konferencji.

Konferencja była wspierana finansowo przez Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, za co bardzo dziękujemy.

Wzorem ubiegłych lat organizowane były **spotkania z cyklu „Dookoła żubra”**.

- w lutym spotkanie poświęcone wspomnieniom o zmarłym profesorze Januszu Gillu;
- w marcu dr Agnieszka Suchecka mówiła nt. szanse przetrwania małych stad żubrów;
- w kwietniu prof. Wanda Olech opowiadała o pierwszej prywatnej hodowli żubrów na Węgrzech w Fuzercomlos;
- w czerwcu referat wygłosili goście z Danii. Opowiedzieli o planach otwarcia nowej zagrody żubrów na terenie ich kraju;
- w październiku pan Janusz Sochacki relacjonował wrażenia z pobytu w Parku Narodowym Yellowstone w USA;
- w listopadzie pani prof. dr hab. Wanda Olech dzieliła się spostrzeżeniami z wizyty w Dani i możliwością wyjazdu żubrów na Bornholm.

Poza tym w maju 2010 roku w Bibliotece Publicznej dzielnicy Bemowo – Czytelnia nr XVII przy ul. Powstańców Śląskich 17 w Warszawie odbył się wernisaż pana Janusza Sochackiego „Żubry w obiektywie”. Autor jest członkiem naszego Stowarzyszenia i od lat zajmuje się fotografią przyrody. Pośród wielu obiektów zatrzymanych w kadrze aparatu z wielkim talentem jest żubr, utrwalany w fotografiach w swoim naturalnym otoczeniu. Wystawę poprzedziła prelekcja dr Zuzy Nowak (członka Zarządu SMŻ) nt. biologii i historii żubra. Fotogramy można było oglądać w dniach od 20 maja do 28 czerwca.

Stowarzyszenie wspiera rozwój Centrum Doradczego dla Hodowców Żubrów (European Bison Advisory Center – EBAC) i finansuje rozwój Centrum Ochrony

Żubra (European Bison Conservation Center – EBCC) stanowiącego rozszerzenie pierwszego.

Jednym z ważnych zadań Stowarzyszenia jest pozyskiwanie funduszy na ochronę żubra. Ten rok był bardzo łaskawy pod tym względem – uzyskaliśmy dotacje od:

- Wildlife Conservation Society (WCS) ze Stanów Zjednoczonych, które dużą kwotą wsparło realizację trzech zadań:
 - rozwój Centrum Doradczego i EBCC,
 - transport żubrów linii białowiesko-kaukaskiej w celu ochrony zmienności genetycznej metapopulacji w Karpatach Wschodnich,
 - pobieranie prób oraz analizy DNA.
- Kolejny raz działalność edukacyjną Stowarzyszenia wsparł bank PEKAO S.A.

Przez cały czas wspiera nas Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

*Serdecznie dziękujemy wszystkim sponsorom
oraz aktywnie działającym członkom Stowarzyszenia!*

Zarząd SMŻ